

פרשת מטות – מלחמת מדין

2016א [birnbap](#)

השבטים שהשתתפו במלחמה

"רש"י מביא את פירוש הספרי על הפסוק לכל מטות ישראל " לרבות שבט לוי

מפרשי רש"י התקשו א"כ צריך להיות שלשה עשר אלף אלף חלוצי צבא ובתורה כתוב להדיא שנים עשר אלף. ואמנם הגר"א גרס בספרי

" – ר" אלף נאמר וימסרו – בע"כ כדברי רש"י

" שבט לוי לא נמסר בכ"ע למרות ששמע שמיתתו של משה תלויה בדבר שכן שנוגע לקיום מצוות – "את בניו לא ידע ואת אחיו לא הכיר

ואת אחיו לא הכיר ואת בנו בניו לא ידע

ה אלף חלוצים ושבטי אפרים ומנשה נחשבים לשבט אחד שכן אפרים ומנשה נחשבים לשני שבטים רק

הסבר אחר שהובא בגור אריה הוא ששבט לוי אכן לא נלחם אלא נשאר אצל הארון

? האם שבט לוי מגויס למלחמות

"הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל כותב: " לפיכך הובדלו מדרכי העולם – לא עורכין מלחמה כשאר ישראל, ולא נוחלין

לכאורה ישנם מקורות המראים את השתתפות שבט לוי במלחמות

הגמרא (קידושין כא:) דנה האם לכהן יש היתר של אשת יפת תואר – הדבר מראה שכהן נמצא בחזית

המשנה בסוטה (ח,ב) מביאה שאדם שאירס אישה האסורה לו אינו חוזר מערכי המלחמה וכדוגמא מובא כה"ג שאירס אלמנה וכהן

הדובב מִיִּשְׂרָאֵל (ח"ג ס' ע"ג) מביא תירוץ לקושיה זו ע"פ שיטת הרא"ם שכהן שנשא אשה באיסור דינו כחלל מדאורייתא עד שיגרשנה ברם הדובב מִיִּשְׂרָאֵל דוחה תירוץ זה שכן גם לשיטת היראים מדובר רק בנישואים! ויש שרצו לומר שדין יפ"ת לכהן שייך במשוח מלחמה

מלחמת מדין – מלחמה או נקמה

הצפנת פענח כמובא ב'צפנת פענח על התורה' דן האם מלחמת מדיין היא בגדר של מלחמה או שיש לה דין מיוחד של נקמה (וכותב הצפנת פענח מביא ראיות לכך שהיו למלחמת מדיין דיני מלחמה תוס' (שבת סד) שהקשה למה צריך היה כפרה על הרהור עבירה הרי יש היתר של אשת יפ"ת – כלומר יש דיני מלחמה רגילים ראב"ד מביא ממלחמת מדיין ראיה ששבט לוי לא מקבל חלק בכיזה אף בחו"ל בניגוד לשיטת הרמב"ם – ראיה זו כוחה יפה רק אם יש הגמרא בסוטה מפרשת חצוצרות התרועה אלו שופרות – מבאר הצפנת פענח שהכרח לפרש שמדובר בשופרות הוא שהחצוצרות לא. הצפנת פענח מסיק שזו מחלוקת בספרי האם צרו משלושה כיוונים כדין מלחמה או מארבע "ויצבאו על מדין, הקיפוה מארבע רוחותיה הצפנת פענח מסיק שזו מחלוקת בספרי האם צרו משלושה כיוונים כדין מלחמה או מארבע "ויצבאו על מדין, הקיפוה מארבע רוחותיה : וכן לגבי גיוס שבט לוי אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו לצבא, כ"ד אלף דברי ר' ישמעאל. רבי עקיבא אומר אלף למטה אלף למטה – י"ב אלף"

הספק של משה

מסיק צפנת פענח שמושה עצמו הסתפק בדבר ולכן הפריש הן משבט לוי והן אלפיים משבטי אפרים ומנשה ולכן יש חזרה וישלח אותם העירו מהפסוק בדברי הימים אודות חיילי דוד לקראת הכרתו: דהי"א יב, כז :מן בני הלוי ארבעת אלפים ושיש מאות. ואמנם זו הערה שמופיעה בספר דבר שאול עמ"ס סוטה. לכאורה מוכרחים לומר שאף אם אין חייבים להשתתף רשאים לעשות כן מעתה לכאורה אין מקום לתמיהות בדברי הרמב"ם שמצד אחד כתב ששבט לוי אינו משתתף במלחמה ומאידך כתב הלכות לכהנים אבל מפליא הדבר שרבים שאלו קושיות אלו ולא הזכירו הפסוק הנ"ל בדברי הימים (למשל אמת ליעקב עה"ת לגר"י קמנצקי) ולכן נראה וכן תירץ בשו"ת אור שמח ס' סז

מקורות

מה ת"ל לכל מטות ישראל תשלחו לצבא? להביא את שבטו של לוי

עמר נקא

לכל נקמה כדכתי' הכא ואין נופל שם פי' הראשון : מטות ישראל לרבות שבת לוי קשה שאם כן היו י"ג אלפים והכחוב אומ' י"ב אלף וי"ל דלא אתי' י"ב אלף אלא גבי וימסרו שנמסרו בעל כרחן כדפי' רש"י אבל מאלף של שבת לוי לא נמסרו בעל כרחן אלא הלכו לרצונם ואע"פי שמחמת מיתת משה נמנעו מכל מקום שבת לוי היה חרף יותר למות הקב"ה :

צפנת פענח

ד—ו. אלה למשה אלה למשה לכל ממות ישראל וגו' וישלח אותם משה אלה למשה וגו'.

מה זה הלשון עוד הפעם מן, אך כבר כתבתי מן דזה הוה ספק אם הוה גדר מלחמה או נקמה, ונ"מ לכמה דברים לגדר יפ"ת, עיין תוס' שבת דף ס"ד מר וגם בגדר ביזה אם מותר ללוים ליטול בזה, עמ"ש הראב"ד ז"ל בהשגות סוף הל' שמיטה מה וע' בספרי מן דמרבח מן „לכל" שבת לוי, וא"כ איך הוה במנשה ואפרים אם הוה ב' אלפים או אלה אחד מן, ולכך משה רבינו נסתפק בזה, ולכן עוד אלה הפריש לבד הי"ב, וזה ר"ל וישלח משה וכו' זה בפ"ע, וכן הביזה משני חלקים נטלו חלק ומחצה מנשה ואפרים, וחצי חלק נטל של לוי, וע' ב"מ דף ב' מה וב"ב דף קנ"ח מס ע"ש.

ו. וחצירות התרועה בידו.

עיין בסוטה נ דזה שופרות, ר"ל דהנה מכואר לעיל בספרי פ' בהעלותך פיסקא ע"ג דרש לזמן גוג אז יהיה של משה במלחמה, קמ"ל דכאן שופרות, וגם זה תליא אם הוה מלחמה או רק נקמה, וזה תליא במה דפליגי תנאי בספרי כאן נב אם הך ויצבאו אם הקיפו מארבע רוחות או רק משלשה, ור"ל כי במלחמה בודאי צריך רק מג', וכן פסק רבינו הרמב"ם ז"ל בהל' מלכים נג, רק כאן פליגי אם זה מלחמה או נקמה, וכן בזה פליגי

בספרי נב אם שבת לוי הוה ג"כ במדין, וזה תליא דלמלחמה אין יוצאים כמ"ש הרמב"ם ז"ל נה, אבל אם נקמה יוצאים, וכן אם או מותר יפ"ת, ע' תוס' שבת דף ס"ד נב דס"ל דמותר, אך אם נקמה אסור, וכן גבי תרומת מכס דס"ל לבה"ג נ דהוה מצוה של דורות, ואף דמכואר במנחות דף ע"ז נ דרך לשעה, עיין תוס' יומא דף כ"ד נט, י"ל ג"כ משום זה דלא הוה גדר מלחמה ואכמ"ל.